

Győri Nemzeti Színház Honlapja - Múzsza

O.K. kiállítása a Győri Városi Múzeumban

Középiskolai tanulmányaim során bukkantam először Oskar Kokoschka: Veronika kendője című festményének reprodukciójára. 1980-at írtunk. A fekete-fehér, inkább szürke nyomat valamiféle nyugtalanságot sugárzott, az expresszív erővel felhordott festékrétegek, a lázas ecsetvonásokkal megformált törékeny női test arra készítetett, hogy a Szépművészeti Múzeum modern anyagában testközelből megnézzem. Abban az évben, februárban temették el Oskar Kokoschkát, az expresszionizmus mesterét. Oskar Kokoschka (1886 - 1980) munkássága a szó szoros értelmében századunk háromnegyedén át kíséri korunkat. A klasszikus modern művészetben gyökerező tevékenysége valódi áttörést hozott az európai művészetbe. Az 1905 és 1909 közötti bécsi tanulmányai során ismerkedik meg Gustav Klimt festészetével. Korai munkáira mélyen hatott a szecesszió dekoratív formakezelése. Professzora segítségével munkát kap a Wiener Werkstättennél, ahol költemények illusztrálásával, képeslap- és plakáttervezéssel foglalkozik. 1907-ben a W. W. megnyitja Bécs központjában a Cabaret Fledermaus, itt mutatják be a Pöttyös tojás című meséjét, amelyhez saját kezűleg barkácsol árnyjátékfigurákat. Megírja a Szfinx és szalmabáb című egyfelvonásosát, amelyet itt játszanak először. Illusztrációkat készít darabjaihoz, valamint pszichológiailag szokatlanul elmélyült portrészorozatba kezd. Szinte tapintható, szabad ecsetvonásokkal fejezi ki intenzív érzelmeit. Lélekbe hatoló, analitikus képeinek köszönhetően nevét kortársáéval, Freudéval együtt emlegetik. Első kiállításának grafikai mappája Berlinbe utazik, Herwarth Walden irodalmi műhelyébe. A Der Sturm (Vihar) jó néhány grafikáját közli, sőt az 1910-es számainak jellegét teljes mértékben Kokoschka határozza meg. A jó szimatú Waldennek átadott grafikakötegek egy részét közölték, az anyag nagyobbik hányada vándorkiállításokon szerepelt, ahonnan csak részben, vagy egyáltalán nem érkeztek vissza. Az ügyes Walden olyan névtelen művészeket tudott maga, illetve a Sturm köré csoportosítani, akik a kor legjobbjáivá váltak. Mégis valóságos csoda volt, hogy a kezdeti kudarcok után Walden néhány év alatt győzelemre tudta vinni expresszionista lapját Németországban. A lapot nemcsak értelmiségiek, hanem úrgazdagok is vásárolták. Mégis Damoklész kardjaként függött fejük felett a probléma, hogy honnan vegyenek pénzt újságpapírra és nyomdára. Valami elindult Berlinben, ami a lendületes mozgásokon túl valamiféle műkereskedelmet is jelentett. Ha megélni nem is tudtak a művészetükből, mégis egy-egy aukcióra becsúsztak fiatal modern alkotások is. Majd ötven évvel később, amikor Kokoschka Waldenről készített képe szokatlanul magas áron kelt el, érezhető volt a műkincspiac ez irányú érdeklődése. Amikor visszaköltözik Bécsbe rajzórát ad, majd az Iparművészeti Főiskolán tanársegéd. Megszületik A megbilincselte Columbus című 12 darabos litográfiája, amely Alma Mahlerhez (Gustav Mahler leánya) fűződő kapcsolatának feszültségteli szeretetét tükrözi. Alma elveteti közös gyermeküket, amely kapcsolatuk szakadásához vezet, sőt önként jelentkezik frontszolgálatra. A háború alatt találkozik Rippl-Rónai Józseffel. Súlyos sérülések miatt leszerelik. Alma Mahler iránti szerelmének tanúbizonyságaként megrendel egy őt ábrázoló életnagyságú babát. A két világháború között bejárja Európát, Afrika északi részét. Elkészíti híres „városportréit”. Lázás, expresszív ecsetkezeléssel fogalmazza meg a látványt. Nem az ábrázolandó téma pontossága, hanem a téma által a belőle kiváltott érzések kifejezésére törekedett.

A fasiszta megszállók elől Londonba menekül, s politikailag is aktívan fellép az emigráns - egyesületekben. Plakátokon és illusztrációkon keresztül fejezi ki ellenállását. Az 1956-os magyar forradalom mellé áll, és a segélyhez való hozzájárulásul elkészíti a betlehemi gyermek és a töviskoronás Krisztus című két litográfiáját.

Talán a legjelentősebb grafikai munkássága a hatvanas évekre tehető. A Shakespeare: Lear király című 16 darabos litográfia már az érett kokoschkai véna műremeke. Egy londoni kiadó kérte fel a mestert a tragédia képzőművészeti kivitelezésére. A cselekmény lényeges mozzanatait ceruzával és fekete zsírkrétával felvázolta, majd ezután vitte fel a kőre. A színházi világhoz és az antik görög kultúrához való vonzódása megmutatkozik a Hitvallás Hellasz mellett című 26 darabos szignált krétalitográfiáiban is. Az újabb görögországi útjainak aktuális élményei keverednek a hellenizmus kultúrtörténeti emlékeivel. New Yorkból való visszatérése után nekilát talán legnagyobb darabszámú (41) litográfia sorozatának, a Saul és Dávidnak. Kokoschka a két bibliai alakban saját énjének kettősségét rajzolta meg. Nem a történelmi eseményt ábrázolja, hanem saját lényének dialektikus feszültsége mutatkozik meg. 1960-ban Erasmus-díjjal ismerik el munkásságát, majd az oxfordi egyetem díszdoktorává avatják. 1980-ban Svájcban temetik el az angol állampolgárságú osztrák mestert.

A Városi Művészeti Múzeum Képtárában július 5-ig kiállított grafikai anyaga, a litográfiákon és a festészeti életművét bemutató plakátokon túl gazdag fotódokumentációt is tartalmaz. A gyűjtemény gazdája a bécsi Iparművészeti Egyetemhez tartozó Oskar Kokoschka Központ és a pöchlarni Oskar Kokoschka Kutatóhely és Archívum, mindkettő a művész özvegyének adománya alapján létesült.

A kiállítás és vándorkiállításá szervezésének elindítója N. Mészáros Júlia, a Városi Művészeti Múzeum igazgatója és dr. Erika Patka, a bécsi Iparművészeti Egyetem Levéltára és Gyűjteménye igazgatója.

Szalkai Károly